

MATHEMATICIAN, PATRIOT, TEACHER, INDIVIDUAL

МАТЕМАТИК, ПАТРІОТ, ВЧИТЕЛЬ, ОСОБИСТІТЬ

5 вересня 2023 року відійшов у Вічність Юрій Григорович Кондратьєв — видатний Математик, Патріот, Вчитель, Організатор Освіти та Науки, надзвичайно багатогранно обдарована Особистість і Людина.

Юрій Григорович народився 23 жовтня 1953 року в м. Києві. 1970 року закінчив спеціалізовану фізико-математичну школу № 145 з підготовки обдарованих дітей до навчання у вищих навчальних закладах технічного спрямування. 1975 року з відзнакою закінчив механіко-математичний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка та вступив до аспірантури при кафедрі математичного аналізу того ж університету. У 1979 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня канди-

дата фізико-математичних наук на тему: «Узагальнені функції в задачах нескінченновимірного аналізу» (науковий керівник Ю. М. Березанський). З 1978 по 1991 рік працював асистентом, доцентом та професором кафедри математичного аналізу механіко-математичного факультету Київського державного університету імені Т. Шевченка. У 1987 році в Інституті математики Академії наук УРСР захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук на тему: «Спектральний аналіз нескінченновимірних еліптичних диференціальних операторів». Творчість Юрія Григоровича була нерозривно пов'язаною з київською школою функціонального аналізу, заснованою М. Г. Крейном і продовженою Ю. М. Березанським. Зацікавленість математичною фізикою сформувалася під впливом співробітництва з видатними школами таких математиків, як І. М. Гельфанд, Р. Л. Добрушин, Р. А. Мінлос, Я. Г. Синай, А. В. Скороход, яких Ю. Г. Кондратьєва вважав своїми вчителями.

З 1986 до 2004 року Юрій Григорович активно працював в Інституті математики НАН України (з 1999 до 2004 — завідувач відділу сучасної математичної фізики) та з 1987 по 1990 рік суміщав викладання у Київському політехнічному інституті. У 1990 році Юрій Григорович здобув перемогу у конкурсі дослідницьких стипендій Фонду Олександра Гумбольдта (Німеччина) та сумістив роботу за кордоном з науковою та педагогічною діяльністю в Україні. Науковими інтересами були: функціональний аналіз, математична фізика, теорія ймовірностей, нескінченновимірний аналіз, теорія узагальнених функцій, спектральна теорія операторів, класичні та квантові ґратчасті системи, класичні та квантові безперервні системи, нерівноважна статистична фізика, стохастичний аналіз, стохастична динаміка нескінченних частинок, стохастичні методи в математичній фізиці і біології, нескінченновимірні стохастичні диференціальні рівняння. Досліджував: питання нескінченновимірного аналізу (простори функцій з нескінченною кількістю змінних і диференціальні оператори на них; форми та оператори Діріхле мір на лінійних просторах, спектральна теорія операторів Діріхле); математичні основи квантової статистики фізики; ґратчасті системи статистичної механіки, які є моделями квантових ангармонічних кристалів; аналіз на нелінійній конфігурації просторах нескінченних систем математичної фізики. Один із засновників теорії евклідових ґіббсових станів.

З 1991 по 1997 рік Юрій Григорович працював науковим співробітником Білефельдського університету (Німеччина). У 1997 році став співдиректором міжнародного математичного дослідницького центру «ViBoS» (Німеччина). У 1997–2000 роках — науковий співробітник Боннського університету (Німеччина). З 2000 року до сфери наукових інтересів Юрія Григоровича додаються дослідження з теорії самоспряжених операторів з сингулярно неперервним спектром, фрактального аналізу сингулярних ймовірнісних мір та його застосування в метричній теорії чисел, теорії динамічних систем, спектральній теорії, та розпочинається наукова співпраця з науковцями Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (М. В. Працьовитий, Г. М. Торбін, Я. В. Гончаренко, Р. О. Нікіфоров, О. М. Барановський та інші). У цей час створюються та реалізуються українсько-німецькі дослідницькі проєкти:

- 1) DFG 436 UKR 113/53 «Singular probability distributions via fractal approach and their applications» (керівники проекту: Sergio Albeverio, Володимир Королюк, 2001–2004);
- 2) DFG 436 UKR 113/78 «Structure of spectral measures and singular continuous spectra of Schroedinger type operators» (керівники проекту: Sergio Albeverio, Юрій Березанський, 2004–2007);
- 3) DFG 436 UKR 113/80 «Singular probability distributions and transformations preserving the fractal dimensions» (керівники проекту: Sergio Albeverio, Володимир Королюк, 2004–2007) ;
- 4) DFG 436 UKR 113/97 «Multilevel fractal analysis of singular probability measures and its applications» (керівники проекту Sergio Albeverio, Michael Roeckner, Володимир Королюк, 2008–2010);
- 5) КО 1989/6-1 «Fine fractal properties of singular probability measures generated by infinite IFS and their applications»(керівники проекту Юрій Кондратьєв, Олесь Кутовий, Григорій Торбін, 2011–2012), одним з головних ініціатором створення яких був Юрій Григорович Кондратьєв.

З 2000 по 2007 рік Юрій Григорович працював професором кафедри математики Білефельдського університету. У 2007–2008 роках був керівником кафедри прикладної математики Університету Редінга (Велика Британія). У 2008 році повернувся до Білефельдського університету на посаду повного професора (Professor W3) кафедри математики. З квітня того ж року стає професором кафедри методології та методики навчання фізико-математичних дисциплін вищої школи (завідувач кафедри — професор І. Т. Горбачук) Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова. У цей час Юрій Григорович провадить активну наукову та просвітницьку діяльність: виступає з відкритими лекціями та доповідями; організовує наукові семінари, конференції та зустрічі; керує роботою міжнародних проектів («Methods of Stochastic Analysis in the Theory of Collective Phenomena: Gibbs States and Statistical Hydrodynamics» (2002–2005 pp.), «Mathematical problems and models of networks in molecular biology: dynamics, kinetic, scaling limit and growth» (2003–2006 pp.), «Functional integrals in quantum statistical physics» (2005–2008 pp.) тощо). Також бере активну участь у науковому житті математичного співтовариства: був членом Українського математичного товариства, Київського математичного товариства, Математичного товариства Південно-Африканської республіки; з 1997 року був співдиректором міжнародного дослідницького математичного центру «ViBoS» (Білефельдський університет, Німеччина); з 2000 року — член Міждисциплінарного центру складних систем IZKS (Боннський університет, Німеччина); з 2008 року член національної академії наук Леопольдина (Німеччина); член Центру досліджень математики та прикладних програм ССМ (Португалія).

У 2009 році Ю. Г. Кондратьєв запропонував створити в Україні Центр міждисциплінарних досліджень складних систем. Цю ідею було підтримано ректором НПУ імені М. П. Драгоманова Віктором Петровичем Андрущенкою і проректором з наукової роботи Григорієм Івановичем Волинкою. Як наслідок, наступного року в НПУ імені М. П. Драгоманова

був створений Міждисциплінарний науково-дослідний центр дослідження складних систем, який очолив Ю. Г. Кондратьєв. У 2012 році Центром було засновано міжнародний журнал «Міждисциплінарні дослідження складних систем = Interdisciplinary Studies of Complex Systems» (головний редактор — В. П. Андрущенко, виконавчий редактор — Ю. Г. Кондратьєв, журнал індексується міжнародною наукометричною базою Web of Science). Юрій Григорович також був головним редактором математичного журналу «Methods of Functional Analysis and Topology», який протягом останніх 10 років видається Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова (з 2022 року — Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова) та Інститутом математики НАН України; цей журнал індексується міжнародними наукометричними базами Scopus та Web of Science. Юрій Григорович також входив до редколегій таких авторитетних іноземних наукових журналів як «Complex Analysis and Operator Theory», «Infinite Dimensional Analysis, Quantum Probability and Related Topics», «International Journal of Stochastic Analysis», «Quaestiones Mathematicae» та «Random Operators and Stochastic Equations».

На посаді директора Міждисциплінарного науково-дослідного центру дослідження складних систем Юрій Григорович зробив надзвичайно важливий внесок у розвиток Драгоманівського університету. Окрім редагування двох вказаних вище журналів, особливої вдячності заслуговує розробка співробітниками Центру (Ю. Г. Кондратьєв, Н. І. Шульга, Є. О. Дикий та інші) інфраструктурного проєкту «Зелений університет», який передбачав переоснащення університету новим дослідницьким обладнанням, створення нових лабораторій, суттєве покращення енергоефективності всіх приміщень університету (в рамках проєкту «Вища освіта України», МОН України, Європейський інвестиційний банк, NEFCO); створення міжнародного наукового проєкту STREVCOMS «Structure and Evolution of Complex Systems with Applications in Physics and Life Sciences» («Структура та еволюція складних систем із застосуваннями у фізиці й науках про життя»), який об'єднав науковців 9 провідних університетів світу та дозволив як досвідченим, так і молодим науковцям-драгоманівцям протягом 2013–2017 років долучитись до міждисциплінарної міжнародної співпраці та приймати делегації цих університетів в Драгоманівському університеті. Знаковими для математики в цілому були традиційні «Міждисциплінарні різдвяні читання», які за ініціативи Юрія Григоровича кожного грудня проходили в НПУ імені М. П. Драгоманова за участі математиків всієї України та відомих закордонних математиків. За ініціативи та під керівництвом Юрія Григоровича було створено міжуніверситетський проєкт «Фрактальність і дробовість: аналіз, стохастика та застосування», який мав великі шанси на перемогу у конкурсі «Передові дослідження в галузі математичних, природничих і технічних наук» Національного фонду досліджень України, який, на жаль, був припинений через пандемію COVID-19. Наукові проєкти під керівництвом Юрія Григоровича багато разів перемагали у загальнодержавних конкурсах фундаментальних проєктів під егідою МОН України. Зважаючи на великий міжнародний авторитет та досвід Юрія Григоровича у царині розвитку науки та освіти, він був обраний членом Вченої Ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Юрій Григорович був справжнім патріотом України. Ще у студентські роки зазнавав утисків за участь у заходах з увіковічення пам'яті Тараса Шевченка та носіння вишиванки; працюючи більше 30 років на професорських посадах в Німеччині, він зберіг українське громадянство; зробив надзвичайно багато зусиль для підтримки талановитої української молоді та наукових колективів в Україні через залучення до участі у європейських стипендійних програмах та конкурсів наукових проєктів; був активним учасником Українського наукового клубу; пропагував українську науку та українську культуру в усіх куточках світу.

Юрій Григорович мав більш як 45-річний досвід університетського викладання від бакалаврату до докторантури. Він підготував 33 кандидатів та докторів фізико-математичних наук, серед яких: Jose Luis da Silva, Martin Grothaus, Tobias Kuna, Maria Joao Olivera, Dmitri Finkelshtein, Oleksandr Kutoviy, Torben Fattler, Nataliya Ohlerich, Diana Conache, Martin Friesen, Sheila Manchavez та ін.

Юрій Григорович Кондратьєв був одним з найбільш авторитетних, продуктивних та найцитованіших математиків України: ним опубліковано 172 наукові статті в журналах, що індексуються наукометричною базою Scopus (індекс Хірша за Scopus — 25, більш як 2200 цитувань; індекс Хірша за Google Scholar — 34, більш як 4650 цитувань). Заслуги Юрія Григоровича Кондратьєва були відзначені стипендією Фонду Александра фон Гумбольта, Державною премією України в галузі науки і техніки, Золотою медаллю Михайла Драгоманова та відзнакою «Кращий науковець НПУ імені М. П. Драгоманова».

Світла пам'ять про Юрія Григоровича Кондратьєва назавжди житиме в серцях драгоманівців та всіх освітян і науковців світу, які мали честь спілкуватись з цією непересічною особистістю.